

CZYM SĄ STUDIA OCHRONY WARTOŚCI KULTUROWYCH ZABYTKOWEGO OBSZARU PRZYGOTOWYWANE PRZEZ NARODOWY INSTYTUT DZIEDZICTWA?

Posted on 7 lutego 2024

Narodowy Instytut Dziedzictwa jako instytucja ekspercka i opiniodawcza zajmuje się przygotowaniem szczegółowych opracowań dotyczących zasad i sposobów ochrony zabytków. Jednym z nich jest studium ochrony wartości kulturowych zabytkowego obszaru.

„Studium ochrony wartości kulturowych zabytkowego obszaru” – pod tą nazwą kryje się opracowanie, którego sporządzenie nie należy do zadań prostych i szybkich. Jest to drobiazgową dokumentacją materialnego i niematerialnego dziedzictwa obejmującą duży obszar – najczęściej miasto, wieś lub całą gminę. Zawiera analizę rozwoju przestrzennego, struktury urbanistycznej i krajobrazowej, katalog obiektów zabytkowych znajdujących się na danym terenie oraz ich waloryzację, a także wytyczne konserwatorskie do ochrony.

Narodowy Instytut Dziedzictwa stosuje wypracowaną przez lata, interdyscyplinarną metodologię tworzenia studium, sukcesywnie wzbogacając ją o nowe technologie badań. Materiały zawarte w studium to nie tylko analizy historyczne i opisy, ale także bogata dokumentacja ilustracyjna i graficzna. Część tekstowa zawiera rys historyczny obszaru wraz z omówieniem materiałów źródłowych, katalog zabytków znajdujących się w rejestrze, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz analizę historycznego układu przestrzennego. Istotnym elementem studium są wnioski konserwatorskie dotyczące ochrony elementów zabytkowych. Pod uwagę brane są również wartości niematerialne oraz sposób ich ochrony. Na część ilustracyjną składają się archiwalne mapy, plany, źródła ikonograficzne oraz dokumentacja fotograficzna badanego obszaru, stanowiące kompleksowy przegląd zachodzących zmian na danym terenie. Trzecia część to materiały graficzne w sposób wizualny prezentujące wcześniejsze opisy, są to plansze obrazujące etapy rozwoju przestrzennego, oznaczenia lokalizacji obiektów zabytkowych i stanowisk archeologicznych, obszarów i stref chronionych prawem oraz proponowanych do objęcia ochroną.

Opracowując studia ochrony wartości kulturowych obszaru, Narodowy Instytut Dziedzictwa wspiera urzędy konserwatorskie i samorządy w zarządzaniu zasobem zabytkowym. Kompleksowa dokumentacja jest podstawą do tworzenia studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz gminnych programów opieki nad zabytkami. Otrzymując takie opracowanie, gmina posiada kompleksowe narzędzie identyfikujące zabytki wraz z oceną stanu ich zachowania oraz wytycznymi określającymi zasady i zakres ich ochrony. Sporządzanie studium, choć nieobligatoryjne, jest zalecane przy tworzeniu dokumentów planistycznych i kształtowaniu polityki konserwatorskiej. W studium,

które tworzone jest na potrzeby programów rewitalizacyjnych, wskazuje się również zakres prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach i proponuje formę ich adaptacji.

Narodowy Instytut Dziedzictwa do tej pory przygotował 322 opracowania studialne, w tym studia ochrony wartości kulturowych. Spis wszystkich opracowań dostępny jest [tutaj](#). Będzie on na bieżąco uzupełniany. Z powodu znacznej objętości tych dokumentów, dostęp do studiów jest możliwy na miejscu, w Archiwum NID i w Oddziałach Terenowych, jednak pracujemy nad rozwiązaniem, które umożliwiłoby udostępnienie najciekawszych opracowań również w formie cyfrowej.

Kórnik, zdjęcie archiwalne układu urbanistycznego, fot. W. Stępień, 1997 r.

Cedyń, zdjęcie archiwalne układu urbanistycznego, fot. W. Stępień, 1994 r.